

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

3. Alexandri Aphrodisiensis opinio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

4. Quarto; quod intellectus noster in seipsum rediens suasque contemplans formas, tum seipsum, tum alia omnia cognoscere traditū est; immaterialia, tanquam suis rationibus cognata; materialia, ut effecta causa similia; neque prioribus positionibus consentaneum est, neque verū. Si intellectus hic plenus est omnib⁹ formis resq; omnes secūdo gradu; cur non singula per proprias eorum formas cognoscit? Quid est opus aut ex similitudine & cognatione coniectare, aut effectum ex causa colligere? Deinde ut quædam sit nostri & superiorum intellectuum cognatio generis; speciei maxima est discrepantia; & noster potestate, illi actu; noster imperfectus, illi perfecti semper. Quomodo igitur ex deteriori meliorem ac diuiniorem naturam intelligat? Cum materialibus verò quam similitudinem habeat immaterialis ipse? Neq; enim verum est vilo modo, illi esse materialium omnium causam.

5. Quinto & vltimo; agentem intellectum atque Deum neque separatam vllam substantiam esse, deinceps pluribus ostenditur. Quippè hoc alij complures apertioribus verbis affirmarunt.

6. Nunc satis fuerit argumenta Theophrasti diluere. Nullam proflus ea continet vim probandi. Nā eorum alterum Deum quidem ac primum intellectum conficit actum corporis & animæ facultatem non esse. Quippè ut agentia cætera, etsi semper sunt actu primo, quo agere possunt; actū tamen secundo interdum agunt, interdū non agunt; sic intellectui agenti accidit, qui animæ ad corpus inclinata facultas est. Atq; ut agens dum non agit, secus potestate dicitur ad agendum, quàm ad patiendum materia; ita & intellectus agens & patiens potestate nominantur. In altero potestas perfectionem significat, atque ex actus primi perfectione nascitur; in altero & imperfectionem testatur & ex imperfectione proficiscitur.

7. Ad alterum argumentum, ut interim concedatur duplicem hunc intellectum duplicem item esse & distinctam animæ facultatem (qua de re post pluribus) respondendum est, vtrumque in vnum coire principium; in vnam animæ essentiam vni formem atque immutabilem, actione & operatione mutabilem; quia modo agit, modo non agit, & agendo aliis atque aliis modis circa alia atque alia obiecta operatur.

Verum illud quod est totius disputationis capitū, An inquam intellectus agens sit Deus abstractæ substantia, an animæ nostræ virtus; articulatim ac serio examinandum est.

3. Alexandri Aphrodisiensis opinio.

Alexandri igitur Aphrodisiensis ad intellectus huiusce naturam inuestigandam, eumque asserendam primam causam & Deum esse, ita ratiocinatur. Intellectus agens præter eum, qui materialis dicitur, propterea necessarius existimatur, ut sit tanquam causa, qua vim habeat intellectuum effectrice in intellectu materiali. Iam in rebus omnibus id, quod maximè & propriè aliquid est, cæteris existit causa, ut eiusmodi ipsa sint. Sic enim & Aristoteles in tex. 4. lib. 2. Metaph. prodidit; & persuadet ratio; relique ipsa testatur. Nam ignis, qui cæteris causa coloris est, omnium maximè calet; lux reliquis omnibus causa, ut aspiciantur, aspectabilis maximè est: quodq; maximè bonum existit, aliorum bonorum causa cæsetur. Quod ergo maximè sua que natura est intellectuale, id sanè

A cæteris omnib⁹ existimare oportet esse causam ut intelligi possint. Id primam illam esse causam, quæ Deū appellamus, cõpertum atq; exploratum omnibus est: quæ & seipsa maximè & propriè ens est & intellectibilis; & cæteris omnibus, ut essentia, sic intellectiois & intellectibilitatis causa & principium.

Hinc intellectui huic ea omnia cõuenire ostendit, quæ à philosopho de agente intellectu traduntur. Prima enim illa causa intellectus propriè est; quia verè abiuncta & separata ab omni materia perse subsistit, impartibilis, nulli rei permista, æterna. Eius solius est omnia facere; illius substantiæ actio, semperque operatur, abique potestatis & materiæ consortio. Quò fit, ut intellectus hic altero illo materiali, qui in nobis existit, melior sit: siquidem agens patienti, & immateriale materiali præstat. Is demū solus incorruptibilis est; non facultas animæ, sed de foris nobis adueniens. Alter, qui materialis dicitur, ut potestas animæ est, sic cum anima interit, destructo corpore.

B Cur autem agentem intellectū philosophus non animæ facultatem, sed forinsecus aduenientem esse voluerit; duas exponit Alexander causas. Altera tum ex sensuum, tum ex aliarum omnium rerū analogia ducitur. Ut enim in illis omnibus id, quod agendi vim habet, extraneū est & forinsecus positum atque à patiente seinctum; sic in intellectu creditur esse oportere. Quibus verbis ratio, quæ in superiori contextu proposuit philosophus, ita interpretatur, ut non solum agentem intellectum præter patientem probet; sed eam simul, quàm dixi, distinctione illorum contineat. Altera causa, tum extrinsecus aduenire ostendit, tum à nobis separari posse. Quoniam non quemadmodū materialia omnia, vel intellectus etiam noster materialis, qui pura quædam est in corpore potestas & aptitudo; tunc solum intellectus euadunt, cum intelliguntur; sic etiam se habet intellectus agens. Sed suapte natura talis existit, actu intellectus, & intellectibilis. Ideò reliqua omnia corruptibilia sunt, hic solus incorruptibilis & immortalis. Cæterum hic nil sane aliud, quàm seipsum intelligit: seipsum autem semper & omni tẽpore. Seipsum quidè, quoniam ipse intellectibilis est: semper autem, quia est intellectus actu, potestatis omnis expertus. Denique nil aliud, quàm se; propterea quòd simplex intellectus non nisi intellectibile simplex intelligit; solusq; ipse simplex est. Reliqua verò omnia facit intellectibilia; dum in prima corporis formatione omnibus nobis adiunctus, vbi ad perfectiorem statū peruenimus, & perfectum ordinem nactus is fuerit, eorum formas in phantasia inspectas abstrahens à materia in se transformas, atque intellectuales facit. Tum intellectui materiali vnitas ipsas quoq; in eoponit. Quocirca is per *ἀποπαρ*, id est relatione & recursum ad eiusmodi formas abstractas, imitatur & intelligit res omnes, seipsumque intellectibilem facit cum res actu intellectibilia cum intelligente intellectu sit idem. Immo dum formas illas intelligit, seipsum quoque ex accidenti intelligere dicitur. Itaque intellectus agens natura sua intellectibilis est *ἡ τῶν νοῶν ἡ πρώτη πᾶσι νοῦν ἔχει*; hoc est in intelligente procreatus per intellectioem, & est intellectus in intelligente genitus & extrinsecus intelligitur & immortalis existit. Atq; ut lumē, tū ipsum videtur, tum causa est, ut cum iplo cætera videantur. Ita hic intellectus extrinsecus causa est, ut nos intelligamus; eum ipse quoque intelligitur; non faciens ipsum intellectum; sed intellectum;

Cur agens-intellectus non sit anima factus.

Cur autem agentem intellectū philosophus non animæ facultatem, sed forinsecus aduenientem esse voluerit; duas exponit Alexander causas. Altera tum ex sensuum, tum ex aliarum omnium rerū analogia ducitur. Ut enim in illis omnibus id, quod agendi vim habet, extraneū est & forinsecus positum atque à patiente seinctum; sic in intellectu creditur esse oportere. Quibus verbis ratio, quæ in superiori contextu proposuit philosophus, ita interpretatur, ut non solum agentem intellectum præter patientem probet; sed eam simul, quàm dixi, distinctione illorum contineat. Altera causa, tum extrinsecus aduenire ostendit, tum à nobis separari posse. Quoniam non quemadmodū materialia omnia, vel intellectus etiam noster materialis, qui pura quædam est in corpore potestas & aptitudo; tunc solum intellectus euadunt, cum intelliguntur; sic etiam se habet intellectus agens. Sed suapte natura talis existit, actu intellectus, & intellectibilis. Ideò reliqua omnia corruptibilia sunt, hic solus incorruptibilis & immortalis. Cæterum hic nil sane aliud, quàm seipsum intelligit: seipsum autem semper & omni tẽpore. Seipsum quidè, quoniam ipse intellectibilis est: semper autem, quia est intellectus actu, potestatis omnis expertus. Denique nil aliud, quàm se; propterea quòd simplex intellectus non nisi intellectibile simplex intelligit; solusq; ipse simplex est. Reliqua verò omnia facit intellectibilia; dum in prima corporis formatione omnibus nobis adiunctus, vbi ad perfectiorem statū peruenimus, & perfectum ordinem nactus is fuerit, eorum formas in phantasia inspectas abstrahens à materia in se transformas, atque intellectuales facit. Tum intellectui materiali vnitas ipsas quoq; in eoponit. Quocirca is per *ἀποπαρ*, id est relatione & recursum ad eiusmodi formas abstractas, imitatur & intelligit res omnes, seipsumque intellectibilem facit cum res actu intellectibilia cum intelligente intellectu sit idem. Immo dum formas illas intelligit, seipsum quoque ex accidenti intelligere dicitur. Itaque intellectus agens natura sua intellectibilis est *ἡ τῶν νοῶν ἡ πρώτη πᾶσι νοῦν ἔχει*; hoc est in intelligente procreatus per intellectioem, & est intellectus in intelligente genitus & extrinsecus intelligitur & immortalis existit. Atq; ut lumē, tū ipsum videtur, tum causa est, ut cum iplo cætera videantur. Ita hic intellectus extrinsecus causa est, ut nos intelligamus; eum ipse quoque intelligitur; non faciens ipsum intellectum; sed intellectum;

NNNN ij

qui est in nobis, perficiens & in res proprias educens. Ille qui diuinus est, noster etiam intellectus vocatur; quatenus in nobis existit, ac per intellectus nostri materialis potestate agit. Quem admodum enim si artificem mente concipias, modò sine ferramentis, modò cum ferramentis quidpiam operantem: ita diuinum intellectum intelligere oportet, sempiternam quidem & solitariam sui ipsius intellectiōne habere; præter hanc verò in nobis etiam phantasia nostra materialisque intellectus potestate velut organo vtentem operari. Denique hic ipse intellectus immortalis & æternus, vt in nobis gigni dicitur, non quod tunc primum nobis adueniat (adeo enim temper à primo nostro ortu) sed quòd à nobis tunc intelligatur: Sic separari quoque affirmatur: non quòd aliò migret, locumue mutet; sed quòd intellectu materiali corrupto non amplius intelligitur.

Quadruplex in nobis intellectus.

Quadruplex igitur Alexandri sententia inest in nobis intellectus; materialis, agens, habitus, & actus. Sed is solus, qui materialis dicitur, animæ facultas est. Hunc enim solum statim atque nascimur habemus à natura. Verùm is nil significat aliud, quàm potestatem & aptitudinem quandam ex corporis temperatione natam, ad agentem intellectum formasque intellectuales, quæ in eo sunt, suscipiendas idoneam. Huic mox, tanquam organo, & materiæ, intellectus diuinus accedit, qui rerum cunctarum materialium formas abstrahens à materia intellectuales actu facit, cum antea potestate essent, atque in intellectu materiali ponit. Ita ex assidua functione multaque exercitatio ne gignitur in nobis intellectus habitus, tanquam forma & perfectio intellectus materialis ab agente intellectu producta. Is aut circa res agendas vel non agendas versatur: aut in sola cognitione & contemplatione consistit: vnde practicus aut theoreticus nominatur. Quæ diuque quiescit, habitus; dum operatur, actus intellectus dicitur. Ita materialis intellectus est vt materia, intellectus diuinus vt agens; intellectus habitus vt effectus, & forma ab agente producta & in materiali suscepta; intellectus demum actus, vt forma operans. Rursum intellectus materialis est illi per similes, qui artem consequi potest, artifexque euadere: intellectus habitus, tanquam artifex qui habitum tenet & operari potest: intellectus agens, velut is, qui habitum illum induit ac materialem intellectum facit esse actus primo; & idem est intelligendi causa. & lumini dicitur similis, quod colores potestate aspectabiles actu aspectabiles facit: denique intellectus actus tanquam artifex operans & ex arte quidpiam efficiens. Intellectus materialis verè inest in nobis, quia potestas est animæ nostræ: at intellectus agens separatus est atque extrinsecus in nobis gignitur, dum ad intelligendum adiungitur.

Hanc fuisse Alexandro de intellectu sententiam à me non minus fideliter commemoratam, quam accurate expositam, cognoscere licet ex his, quæ in primo & altero de anima libro ab eo tradita sunt.

Alexandri opinio falsa esse conuincitur.

Verùm nec Aristoteli nec veritati consentaneum est id, quod Alexander explicauit. Aristoteles namque non solum aperte dixit agentem intellectum animæ differentiam esse; verùm etiam

perinde id de hoc intellectu, ac de patiente affirmavit. In anima, inquit, differentias hæc inesse necesse est. Vt igitur intellectus materialis, sic agens facultas animæ fuerit. Hoc argumento pugnantem aduersus Alexandrum, Themist. quoque ac Phil. Adiecitq; Themist. illa verba 2. lib. tex. 21. De intellectu autè & theoretica facultate nihil adhuc manifestum est: sed videtur genus aliud animæ esse, & hoc solum separari posse, vt perpetuum à materiali intellectu enim agente hæc interpretatus est colligit animæ partem esse. Deinde Aristoteles eum comparat lumini in tex. 18. Deum non lumini, sed soli comparasset. Separabile item appellat in tex. 19. diuinus non separabilis est, sed separatus. In tex. 10. in hoc intellectu potestatem priorè actu esse ait; id de Deo, in quo potestas nulla, dici non potest. Et in eodè tex. eum scribit agere phantasia ad intelligendum; ea que corrupta non reminiscit. Quæ sententia nunquàm de intellectu diuino dixisset. Quæmodum neque illud, hunc solum immortalem esse: siquidè alij quoque immortales existit. Tum verò in superioribus dum de intellectu materiali & patiente, qui in nobis velut potestas est ad intellectuales omnia, differeret; eum planè tradidit impatibilem esse, impermissum, nulli rei comune quidquam habentem, inorganicum, suapte natura intellectuale sicut & intellectuales & immateriales omnia. Quomodo igitur Alexander hæc ait diuinum solum intellectus propria, non item cum intellectu nostro communia? Quomodo intellectu nostrum diuinum organum esse dicit? Quomodo verum sit, diuinum solum intellectum eiusmodi esse; cum alios intellectus coplures abstractos diuino hand magno opere inferiores admittat Aristoteles? Sic enim ipse ecclestium orbium motu philosophatus est. Aut si diuinus longè præstantior sit ac superior, nonne eadè ratio, qua diuinum intellectum in nobis esse voluit Alexander, in separatis quoque mentibus eundem inesse velut agentem intellectum omnium causam concluderet? Si quidem primum in vno quoque genere ceterorum est causa. At id quàm absurdum est? Cum præsertim omnes illæ mentes immateriales sint; & idem vel ex Alexandri confessione intellectuales actu & intellectus. Mitto quod Aristoteles primum illam causam supremam celestis orbi mouedo alligauit: nihilque protus in his inferioribus nisi per illius corporis motum operari voluit; locumque illius proprium ac determinatum in primo circulo esse. Tantum abest, vt eam omnibus humanis corporibus simul adesse crediderit. Denique ex tex. 51. lib. 11. Metaph. manifestissimè est nunquam illi venire in mentem potuisse, vt diuinissimū intellectum circa phantasias nostras volutari, rebusque materialibus vel etiam fortissimè, abstrahendis à materia secernendisq; perpetuo occupari putaret. Fugendum hoc, inquit, est. Etenim quedam melius est non videre, quàm videre. Alioqui non fuerit quod optimū intellectus. Ita eum conficit seipsum solum intelligere. Hoc sane Alexander quoque tradidit aliquando. At quomodo cum altero illo consentiat, eum materialium omnium rerum formas à materia abstrahere atque in seipso susceptas in intellectu materiali ponere; ego quidè certe non video. Abstrahere illas namque, non potest, nec in seipso suscipere, nisi cognoscedo atque intelligendo: siquidè ipse met autem ac teste nil aliud est intelligere, quàm intellectuale formam suscipere. Non solum igitur seipsum, sed materialia item omnia phantasmata & singularia intelligeret; contraquæ à philosopho